

Thema KINDERRECHTEN EN PARTICIPATIE EXTRA INFO

Kinderrechten voor toekomstige leerkrachten

1. Wat is de meerwaarde van kinderrechten voor toekomstige leerkrachten?
2. Hoe begin je aan kinderrechten? IK-JIJ-WIJ...
3. Kinderrechten = participatie?
4. Kinderrechten leren, beleven en toepassen?
5. Wat is het kinderrechtenverdrag?¹
6. Welke zijn de kinderrechten?
7. Waar vind je extra informatie en materiaal?
8. Hebben kinderen ook plichten?

Wat is de meerwaarde van kinderrechten voor toekomstige leerkrachten?

- Kinderrechten bieden een kader voor **reflectie** waarbinnen je als leerkracht kan groeien en evolueren in jouw rol en visie.
- Door kinderrechten aan te bieden als kader kun je als leerkracht beter inspelen op **evoluties** binnen de schoolcontext en in de bredere samenleving.
- Vanuit een kinderrechtenbril kan je als leerkracht beter omgaan met **diversiteit** in de klas, bijvoorbeeld het verschil in sociale achtergrond, in aanleg, in herkomst van leerlingen, in taal, enz.

Ook aandacht voor **participatie als principe van kinderrechten zorgt voor een hoger welbevinden van zowel leerlingen als leerkrachten** op school doordat alle perspectieven, ook bijvoorbeeld die van kinderen in armoede, in beeld komen. Door kinderen en jongeren te betrekken bij wat hen aanbelangt is de kans groter dat de genomen beslissingen een verschil zullen maken.

¹ <http://kinderrechtenschool.be/een-notendop-historiek-basisprincipes-soorten-kinderrechten>

Hoe begin je aan kinderrechten? IK-JIJ-WIJ.

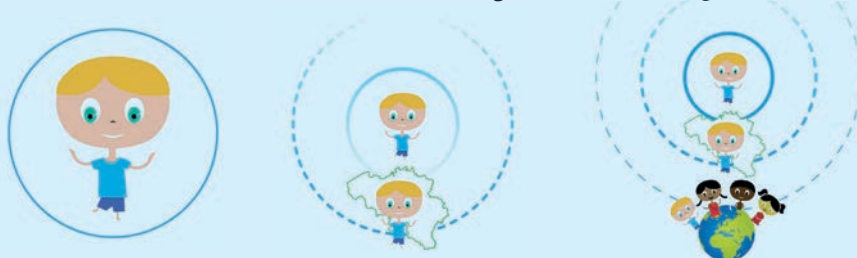
- Kinderrechten gaan over jezelf: denk eens na over jouw kindertijd en wat je toen leuk vond en welke uitdagingen je toen ervaren hebt. Waar had je toen nood aan? Denk aan de kinderen die nu in jouw klas zitten, aan wat zij leuk vinden en hoe je kan bijdragen aan hun kinderrechten en welbevinden op school.
- Kinderrechten gaan over openstaan en zich inleven in anderen, over empathie, stilstaan bij de rechten van anderen. Over zelf de link leggen tussen onze rechten en onze verantwoordelijkheden voor de rechten van anderen.
- Kinderrechten gaan ook over ons. Denk na over iets wat je samen doet met kinderen om op te komen voor hun rechten. Dit gaat over het actief beleven van onze rechten in groep: samen informatie hebben en sterk staan om op te komen voor de rechten van anderen.

Dit is het 'ik-jij-wij'-principe:

- Ik heb rechten → werken aan emancipatie
- Jij hebt rechten → werken aan empathie
- Wij hebben rechten → werken aan solidariteit

De link vanuit kinderrechten(educatie) met de eindtermen en met burgerschapseducatie wordt zeer duidelijk weergegeven door dit 'ik-jij-wij'-principe.

Rechten en verantwoordelijkheden worden namelijk onderwezen in democratische klassen en schoolomgevingen die getypeerd worden door wederzijds respect onder leerlingen en tussen leerlingen en leerkrachten. Echte kinderrechteneducatie betekent dat de kinderen worden voorzien van zowel de kennis als de vaardigheden die de basis leggen voor effectief democratisch burgerschap. Kinderrechten worden dan niet alleen onderwezen, maar ook erkend, gerespecteerd en voorgeleefd. De kinderen worden beschouwd als burgers van vandaag en niet alleen van de toekomst.²

Kinderrechten = participatie?

Wie kinderrechten zegt, zegt participatie! Participatie vormt een rode draad en is één van de **basisprincipes** van het kinderrechtenverdrag. Door **aangepaste methoden** van inspraak en participatie stel je ook zeer jonge kinderen in staat om dit recht uit te oefenen. Onderzoek over welzijn³ bij kinderen toont aan dat kinderen die al over het kinderrechtenverdrag hoorden, meer welbevinden vertonen dan andere kinderen. Dezelfde studie toont ook aan dat kinderen die meer participeren en gehoord worden zich ook beter voelen. Scholen die naar de bezorgdheden van kinderen luisteren en hen betrekken in besluitvorming kunnen ook beter omgaan met **uitdagingen zoals pesten en geweld** dan andere scholen.

² Bronnen: MARIS,G. "Recht in de roos", Vormen vzw, 2010; Kinderrechtencoalitie Vlaanderen, "Kinderrechteducatie in het onderwijs" Kinderrechtencoalitie, 2014 (p.16-25)

³ Bronnen: MARIS,G. "Recht in de roos", Vormen vzw, 2010; Kinderrechtencoalitie Vlaanderen, "Kinderrechteducatie in het onderwijs" Kinderrechtencoalitie, 2014 (p.16-25)

Kinderrechten leren, beleven en toepassen?

Kinderrechteneducatie (KRE) reikt verder dan 'lessen over kinderrechten'. Het gaat over kinderrechten leren, beleven en toepassen in de klas en op school. Het gaat erover om kinderen de kans te geven om hierin te groeien met vallen en opstaan en om hierover in dialoog te gaan met kinderen en volwassenen in een open leerproces. Echte kinderrechteneducatie koppelt woorden en daden aan elkaar. Kinderrechteneducatie is leren OVER kinderrechten, DOOR kinderrechten en VOOR kinderrechten.

"We mochten mee beslissen over de inrichting van onze klas en we mochten voorstellen doen voor de projecten op school doorheen het schooljaar."

"Een leerkracht is iemand met wie je kunt praten als je problemen hebt. Die ziet als je niet goed mee bent en dan extra energie in jou steekt. Die je begrijpt, je verstaat, je thuissituatie kent en echt met ons inzit. Iemand die je even gerust laat als je het moeilijk hebt."

"Het ging niet zo goed bij mij op school ... en toen ... heeft die leerkracht het verschil voor mij gemaakt ..."

Leren **door** kinderrechten

→ **de methode is even belangrijk als de inhoud. = HOE?**

- Zorg ervoor dat kinderen hun mening kunnen uiten.
- Luister naar de mening van de kinderen.
- Respecteer de privacy van de kinderen.
- Creëer een veilige omgeving in je klas en school.
- Houd rekening met de identiteit, de eigenheid en de cultuur van de kinderen.
- Betrek de kinderen bij de organisatie van leeractiviteiten en zorg ervoor dat hun bijdragen tijdens de leeractiviteiten geïntegreerd worden.

"We waren het niet eens met de onterechte uitsluiting van een klasgenoot. We schreven een brief naar de directie en het ministerie voor onderwijs."

Leren **voor** kinderrechten

→ **om te bereiken dat kinderrechten altijd en overal toegepast worden. = WAAROM?**

Kinderen worden actieve wereldburgers die opkomen voor hun eigen rechten en die van anderen, vanuit volgende waarden:

- Respect voor elke mens
- Respect voor gelijkenissen en verschillen
- Verantwoordelijkheid nemen
- Gelijke kansen / equity
- Solidariteit en verbondenheid
- Respect voor natuur en hulpbronnen.

"We leerden op school over de wereldoorlogen, het kinderrechtenverdrag dat hieruit voortkwam en de problemen die kinderen hier en in het Zuiden hebben met hun rechten."

Leren **over** kinderrechten

→ **welke rechten hebben kinderen? = WAT?**

- Kennismaken met de verschillende kinderrechten.
- Inzicht verwerven in het belang van kinderrechten.
- Inzien dat kinderrechten universeel zijn.
- Weten wie verantwoordelijk is voor de verwezenlijking van kinderrechten.
- Weten waar zij terecht kunnen indien bepaalde kinderrechten geschonden worden.
- Beseffen dat iedereen mee verantwoordelijk is voor de volledige verwezenlijking van kinderrechten.
- Inzien dat kinderrechten verweven zitten in ons leven: het gezin, hobby's, de actualiteit, de school: wat er gebeurt op de speelplaats, schoolreglement en regels in de klas.

Wat is het kinderrechtenverdrag?⁴

In 1948 werd de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens door de VN aangenomen en ondertekend door alle landen van de wereld. Het doel van deze verklaring was en is ervoor zorgen dat alle mensen in de wereld een menswaardig bestaan kunnen leiden. Omdat kinderen een speciale plaats innemen in de samenleving nam de VN in 1989 Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind aan dat opnieuw werd bekrachtigd door bijna alle landen in de wereld. Het IVRK bestaat uit een 54 artikels die meer duidelijkheid geven over specifieke rechten die voor minder-jarigen gerealiseerd moeten worden en over de speciale bescherming die zij moeten genieten.

⁴ <http://kinderrechtenschool.be/een-notendop-historiek-basisprincipes-soorten-kinderrechten>

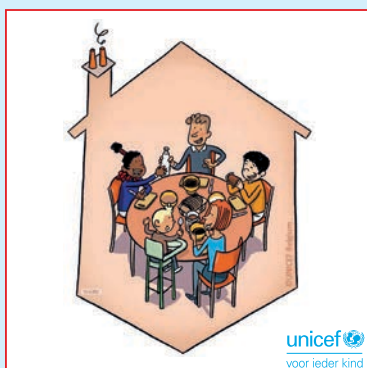
Welke zijn de kinderrechten?

Vanuit een didactisch perspectief is het moeilijk om met deze artikels te werken in een klas. Om die reden zijn er in de loop der jaren verschillende manieren ontstaan om deze rechten te categoriseren. We werken met de volgende indeling:

Recht op een gelijke behandeling

Elk kind moet op dezelfde manier behandeld worden. Niemand mag uitgesloten worden. Of je nu blank bent of zwart, arm of rijk, moslim of christen, dik of dun, je hebt recht op een gelijkwaardige behandeling. De overheid moet ervoor zorgen dat elk kind behandeld wordt volgens de kinderrechten

Recht op een goed leven

Gezonde voeding, water, kleding en onderdak zijn nodig om goed te kunnen opgroeien. Alle kinderen hebben recht op drinkbaar water en gezonde voeding. Kinderen mogen geen gevaar lopen door milieu-vervuiling. Als ouders daar niet voor kunnen zorgen, moet de overheid een handje toesteken.

Recht op een eigen mening en op inspraak

Elk kind heeft recht op informatie, een eigen mening en mag zijn eigen ideeën hebben. Volwassenen moeten hiermee rekening houden. Bij een belangrijke beslissing die over het kind gaat, moet eerst zijn mening gevraagd worden.

Recht om iemand te zijn

Elk kind heeft bij de geboorte het recht op een naam en het recht om zijn ouders te kennen en door hen verzorgd te worden. Kinderen hebben ook het recht om in een land te wonen, en hebben recht op een nationaliteit.

unicef
voor ieder kind

Recht op privacy

Elk kind mag bepaalde dingen voor zichzelf houden waarmee niemand zich zonder goede redenen mag bemoeien. Niemand mag zonder toestemming zijn brieven of tekstjes lezen, of hem een slechte naam geven.

unicef
voor ieder kind

Recht op spel, rust en cultuur

Elk kind heeft het recht om zich te ontspannen en zich met leuke dingen bezig te houden: spelen, sporten, met kunst bezig zijn. Elk kind heeft het recht om informatie over zijn cultuur en zijn godsdienst op te zoeken. Hij mag zijn eigen culturele gewoontes hebben en zijn eigen taal spreken.

unicef
voor ieder kind

Recht op goed onderwijs en informatie

Ieder kind heeft recht op informatie en op goed onderwijs en om dingen bij te leren. Sowieso hebben kinderen er voordeel bij dat ze zo lang mogelijk naar school kunnen gaan en dat ze zich er goed voelen. Voor kinderen die jonger zijn dan twaalf jaar, moet onderwijs gratis zijn.

unicef
voor ieder kind

Recht op een gezin

Elk kind heeft het recht om bij zijn ouders of andere familie te leven, ook in een ander land. Kinderen mogen niet tegen hun wil bij hun ouders weggehaald worden, tenzij in hun eigen belang. Na een scheiding heeft een kind recht op contact met beide ouders.

Recht op gezondheidszorg

Kinderen hebben recht op gezonde voeding, verzorging en gezondheidszorg. Als een kind ziek is, moet het naar de dokter kunnen. Kinderen die iets ergs hebben meegemaakt moeten extra verzorging en aandacht krijgen. Elk kind met een handicap heeft recht op een zo goed mogelijk leven, met een aangepaste verzorging om zo zelfstandig mogelijk te kunnen leven.

Recht op veiligheid en bescherming

Kinderen moeten veilig kunnen opgroeien en beschermd worden tegen bv. mishandeling, uitbuiting, oorlog, geweld, drugs, opsluiting, ontvoering... Kinderen die geen gezin meer hebben moeten door de overheid in een veilige omgeving ondergebracht worden.

Kinderen die werken moeten beschermd worden tegen uitbuiting. Zij mogen geen gevaarlijk of ongezond werk doen of werk waar ze nog te jong voor zijn.

Kinderen mogen niet in een leger vechten of betrokken worden bij een oorlog.

Een kind mag niet opgesloten worden en niet ontvoerd worden door één van zijn ouders.

Recht om samen te komen met anderen

Kinderen hebben het recht om bij elkaar te zijn, zich bij een vereniging aan te sluiten of zelf een club op te richten. Ze moeten wel rekening houden met de wet en met de rechten van anderen.

Verantwoordelijkheid van ouders en overheid

De overheid neemt alle nodige maatregelen om de rechten van alle kinderen te realiseren.

De ouders en voogden verzorgen en beschermen de kinderen, en moeten hen (bege)leiden in de uitoefening van hun rechten. De overheid ondersteunt de ouders hierbij.

Waar vind je extra informatie en materiaal?

Op de website van **UNICEF** (www.unicef.be/leerkrachten) en het **Partnerschap voor Kinderrechtenscholen** (www.kinderrechtenschool.be) vind je info, kant-en-klaar pedagogisch materiaal en publicaties over het Kinderrechtenverdrag en de kinderrechten.

Het **Kinderrechtencommissariaat** is de Vlaamse pleitbezorger van kinderrechten, opgericht door het Vlaams Parlement. Hoe het commissariaat die rol waarmaakt, lees je op de website www.kinderrechtencommissariaat.be.

Via het werkblaadje voor de leerlingen (onderaan dit document), vind je een overzicht van verschillende **instanties** waar je in Vlaanderen terecht kan bij problemen met kinderrechten.

Hebben kinderen ook plichten?

Behalve rechten, hebben volwassenen en kinderen ook plichten. Dat zijn dingen die je moet doen. De rechten van kinderen brengen bijvoorbeeld plichten met zich mee:

- voor volwassenen: zij hebben bijvoorbeeld de plicht te zorgen voor voeding, kleding en onderdak voor kinderen, zodat die kunnen opgroeien tot volwaardige leden van de samenleving.
- voor regeringen: zij hebben bijvoorbeeld de plicht te zorgen voor goed onderwijs en een goed functionerend rechtssysteem, zodat ouders hun verantwoordelijkheden ten opzichte van kinderen waar kunnen maken.
- voor kinderen zelf: zij hebben allemaal recht op onderwijs, maar zijn ook verplicht om te leren. In de praktijk betekent dit voor de meeste kinderen naar school gaan.

Wij benoemen deze plichten liever als VERANTWOORDELIJKHEDEN

In het kader van kinderrechteneducatie vertrekken we hiervoor vanuit het IK-JIJ-WIJ principe. Zo ontdekken kinderen zelf hun verantwoordelijkheden. Als ze zelf de link leggen tussen rechten en verantwoordelijkheden is deze ook duurzamer.

• Ik heb rechten	→	werken aan emancipatie
• Jij hebt rechten	→	werken aan empathie
• Wij hebben rechten	→	werken aan solidariteit
-

NAAM _____

DATUM _____

WERKBLAADJE

WIE KAN JE IN VLAANDEREN AANSPREKEN?

Zoek je weg in het labirint! Zo loop je in het labirint telkens langs een sleutelfiguur die kan helpen in het kader van problemen met kinderrechten.

CLB

Dit is een onthaaldienst voor de begeleiding van kinderen vanaf de kleuterschool tot en met het secundair onderwijs. De CLB-teams kennen de schoolomgeving goed en kunnen je bij moeilijkheden raad geven.

JAC

Het JAC of Jongerenadviescentrum is er voor jongeren vanaf 12 jaar die een probleem hebben, raad of hulp willen. Dit kan via mail, chat of telefoon met een hulpverlener. Jongeren kunnen ook langsgaan of een afspraak maken bij het JAC. Je vindt het JAC in elke provincie: www.jac.be

KLACHTENLIJN

Kinderen en jongeren die een klacht hebben over hun rechten; en professionelen die in hun werk botsen op onrecht tegenover kinderen en jongeren kunnen een klacht sturen naar de klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat. Bel, mail, schrijf of surf en er wordt samen gezocht naar een oplossing. Meer informatie op: www.kinderrechten.be

TELEFOONDIENT AWEL

Je kan het nummer 102 gratis bellen. De vroegere kindertelefoon "Awel" luistert naar alle kinderen en jongeren met een vraag, een verhaal en/of een probleem. Hier kan je in vertrouwen een gesprek voeren met een professioneel hulpverlener via telefoon, mail, chat en forum: www.awel.be

VERTROUWENSPERSOON

Dit is een persoon uit jouw omgeving die je kunt vertrouwen. Bijvoorbeeld iemand op school, in jouw familie, uit jouw buurt, ... Deze persoon luistert naar jou en geeft raad. Hij of zij geeft jou steun als je het moeilijk hebt.

VERTROUWENSCENTRUM KINDERMISHANDELING (VK)

In elke Vlaamse provincie en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is er een Vertrouwenscentrum Kindermishandeling (VK) werkzaam. Het VK is multidisciplinair samengesteld en heeft een medische, psychologisch/pedagogische en sociale functie alsook een secretariatsfunctie. Meer informatie op www.kindermishandeling.be

samen voor kinderen

unicef